

Uitgevlogen Boomvalken *Falco subbuteo*: wat zeggen ze over een broedgeval ter plaatse?

Henrik de Nie

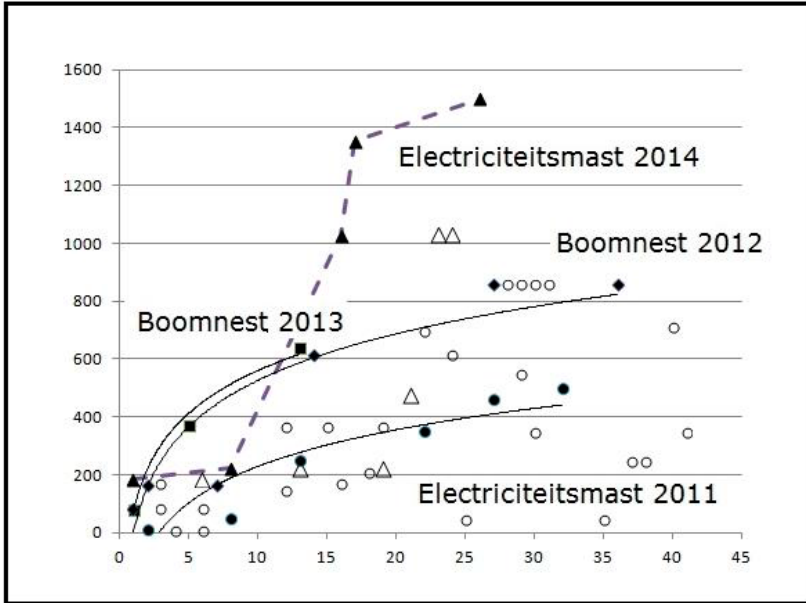
Boomvalken zijn uitzonderlijk lastig te inventariseren binnen een routinematige broedvogelmonitoring met zes tot tien bezoeken aan het plot van eind maart tot begin juli. In deze periode zijn Boomvalken, zeker broedende Boomvalken, zeer onopvallend en lopen ze grote kans volledig over het hoofd gezien te worden. De meest gunstige tijd valt in de maand augustus. De kans op het horen en/of zien van een prooiovergave tussen de ouders, of tussen ouder en jong, is dan het grootst. Verder is er een veel grotere kans op het zien van jagende Boomvalken. De vraag is: wat zegt de plaats waar uitgevlogen jongen worden gezien over de plaats waar de vogels hebben gebroed?

Eerder publiceerde ik enkele grafieken waaruit de lezer de conclusie zou kunnen trekken dat Boomvalken die in bomen broeden zich sneller op grote afstand van het nest bevinden dan een paar dat in een elektriciteitsmast had gebroed. Deze bevinding was gebaseerd op 150 uur observaties aan uitgevlogen Boomvalken uit drie verschillende broedsels (de Nie 2013, 2014). Uit nieuwe waarnemingen in 2014 bij een broedsel op een elektriciteitsmast bleek echter dat de aard van de nestplaats geen invloed had op de snelheid waarmee uitgevlogen Boomvalken zich van het nest verwijderden. Nadat op 10 augustus alle drie jongen het nest definitief hadden verlaten, trof ik op 26 augustus de uitgevlogen valken op 1030 meter van het nest in een elektriciteitsmast.

Foto 1. Jonge Boomvalk heeft het nest in een elektriciteitsmast in het Binnenveld verlaten, en staat op het punt van uitvliegen, 7 augustus 2014 (Foto: Peter Pfeiffer). *Young Hobby about to fledge from nest in electricity pylon, Binnenveld, 7 August 2014.*

Zo leek het dat na totaal 182 uur observeren van uitgevlogen Boomvalken nauwelijks een werkbare regel kon worden geformuleerd over de relatie tussen de plaats waar uitgevlogen Boomvalken werden waargenomen en de vermoedelijke locatie van het nest (Figuur 1). De lijnen in de grafiek verbinden de maximale afstanden waarop onvolwassen vogels zaten die bijna dagelijks werden geobserveerd en in elk geval niet werden gemist. Was dat laatste wel het geval geweest, dan zouden er hypothetisch punten met een nog grotere afstand tot het nest tussen hebben kunnen zitten.

Figuur 1. Afstand van uitgevlogen jonge Boomvalken (in meters, verticale as) ten opzichte van het nest als functie van de leeftijd (dagen na uitvliegen, horizontale as). Gesloten symbolen: maximale afstand van vier verschillende nesten in 2011, 2012, 2013 en 2014. Open symbolen: waarnemingen dicht bij nest. Open driehoekjes: waarnemingen uit 2014 op kortere afstand dan eerder maximaal waargenomen. *Distance of fledgling Hobbies from the nest (in m, y-axis) as a function of age (days after fledging, x-axis). Bold symbols: maximum distances recorded in four nests in 2011-14; open symbols: observations closer to the nests; open triangles: records in 2014 that were at shorter distances than previously recorded in 2011-13.*

Echter, de vogels verbleven geregeld ook op kortere afstand van het nest. Zo deed ik een groot aantal waarnemingen van onvolwassen vogels dicht bij de nestplaats, nadat ze eerder verder waren waargenomen. Als ik deze waarnemingen in aanmerking neem, ontstaat er toch een beeld waaraan ik een vuistregel meen te mogen ontfleunen over de relatie broedplaats en plaats waar jonge vogels zich bevinden. Een week na het uitvliegen zag ik nooit een vogel verder dan 371 meter van het nest (de gemiddelde

afstand was slechts 124 meter, de minimale afstand 10 meter). De Boomvalken in het Binnenveld vlogen uit tussen 7 augustus (boomnest 2012) en 20 augustus (elektriciteitsmast 2011). Jonge Boomvalken van minder dan een week oud zijn voor de geduldige waarnemer redelijk goed te herkennen van hun soortgenoten die een paar weken ouder zijn. Zeker de eerste dagen na het uitvliegen zijn de slagpennen nog niet helemaal volgroeid, daardoor maken de vleugels een ‘ronde’ indruk. Verder zijn ze warmer van kleur, vooral de ‘wangen’ hebben dan nog een lichte okertint. Vaak vliegen ze bedelend achter de ouders aan, ze zijn betrekkelijk luidruchtig. Jonge Boomvalken van deze leeftijd bevinden zich dus met grote waarschijnlijkheid korter dan 371 meter van het nest.

Het formuleren van vuistregels bij het zien van oudere Boomvalken, met volgroeide slagpennen die zelfstandig op insecten jagen, is lastiger. Uit mijn waarnemingen blijkt dat zij zich nog vaak in de tweede week na het uitvliegen binnen 640 meter van het nest kunnen ophouden (gemiddeld 321 meter, tussen 50 en 640 meter). In 2013 verbleven jonge Boomvalken van één legsel (plus adoptiejong) 40 dagen na het uitvliegen nog op plaatsen die maar 180 tot 250 meter van de nestboom waren (de Nie 2014). Het is echter ook mogelijk dat een heel ‘gezin’ Boomvalken zich verplaatst naar een geschikt jachtterrein, bijvoorbeeld een complex vennen of ander watertype dat rijk is aan libellen. In 2014 werden de jonge Boomvalken, die bij Bennekom in een elektriciteitsmast waren opgegroeid, bijna drie weken lang (van 31 augustus tot 19 september) waargenomen in de Bennekomse Hooilanden dat rijk is aan libellen. Dit jachtgebied bevond zich op 1.5-2.0 km afstand van de nestplaats.

Mijn bevindingen komen overeen met wat gevonden werd in een aantal studies uit de vorige eeuw. Glutz von Blotzheim *et al.* (1971) concludeerden dat jonge Boomvalken de eerste dagen na het uitvliegen niet verder dan 50 meter van het nest komen, dat zij de eerst drie weken hoogstens 1 km hun ouders tegemoet vliegen en zich pas na 4 tot 5 weken tot 2 km ver weg wagen. Veel recenter is in Duitsland vastgesteld dat Boomvalken vanaf eind augustus, en vooral vanaf begin september, min of meer groepsgewijs kunnen overnachten in opeenvolgende elektriciteitsmasten waarbij per mast maximaal 8, en totaal (in de drie masten) soms 17, Boomvalken werden geteld. Het ging vaak om combinaties van volwassen vogels en jongen, wat zou kunnen wijzen op gezinnen, aangevuld met solitaire volwassen Boomvalken. In het betreffende onderzoeksgebied is vastgesteld dat er op 123 km² 13 broedparen verbleven (Klammer 2011). Die groepen kunnen dus Boomvalken hebben bevat die op meer dan 10 km afstand van de slaapplek hadden gebroed.

Summary

Nie H. de 2015. How far can Hobbies *Falco subbuteo* stray from the natal site during the post-fledging period? De Takkeling 23: 150-153.

Previous observations in 2012 and 2013 on behaviour of fledgling Hobbies breeding in Binnenveld, central Netherlands, suggested that young fledged from nests in trees

dispersed farther and earlier than young fledged from a nest in an electricity pylon. However, observations in 2014 showed wide-ranging dispersal of pylon-bred young more than two weeks after fledging. On 26 August, the young were 1030 m away from the nest site from which they had fledged on 10 August (occasionally at much smaller distances). From 31 August - 19 September, the young resided 1.5-2.0 km away from the nest site, in an area rich in dragonflies. Apparently, dispersal distances are dependent on local food conditions. In general young Hobbies never dispersed further than 371 m away from the nest (mean 124 m) in the first week after fledging, and less than 640 m (mean 321 m) within two weeks after fledging.

Literatuur

- Glutz von Blotzheim U.N., Bauer K.M. & Bezzel E. 1971. Handbuch der Vögel Mitteleuropas. Vol. 4. Akademische Verlagsgesellschaft, Wiesbaden.
- Klammer G. 2011. Neue Erkenntnisse über die Baumfalkenpopulation *Falco subbuteo* im Großraum Halle-Leipzig. Apus 16: 3-21.
- Nie H. de. 2013. Verschillen in gedrag van jonge Boomvalken *Falco subbuteo* na het uitvliegen. De Takkeling 21: 211-220.
- Nie H. de. 2014. Terugplaatsing en adoptie bij een boomvalkpaar *Falco subbuteo*. De Takkeling 22: 133-147.

Adres: Hazekamp 4A, 6707 HG Wageningen, hwdenie@planet.nl

Portret van een jonge Boomvalk (Tekening: Jan Brinkgreve). *Portrait of young Hobby.*